

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

بررسی توسعه پایدار مراتع با رویکردهای مدیریتی

(مطالعه موردی قزل تپه استان زنجان)

کبری سلام پور

محمدرضا گل محمدی

سیروس جوادی

چکیده

افزایش جمعیت و سیرنزولی و افزایش روند تخریب منابع طبیعی یکی از مسائل مهم در سطح جهان می باشد که برنامه ریزان و سیاست گذاران جهانی با آن مواجه می باشند. منابع طبیعی و بخصوص مراتع منبع اصلی تولید و امرار معاش برای مجریان و بهره برداران مراتع محسوب می شود. در این مطالعه با استفاده از پرسشنامه و بکارگیری روش *SWOT* نقاط قوت و ضعف و نیز فرصت ها و تهدیدات را در مراتع شناسایی و در نهایت با بررسی موارد استراتژیکی در جهت توسعه پایدار در منطقه راهکارهایی متناسب با منطقه مورد مطالعه ارائه گردید . نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که آگاهی بهره برداران از اهمیت منابع طبیعی و عدم همکاری در تامین مالی ، استفاده از نیروهای فارغ التحصیل متخصص و آتش سوزی از نقاط قوت و ضعف و فرصت ها و تهدیدات دارای بیشترین امتیاز در منطقه شناسایی گردیدند.

کلید واژه : توسعه پایدار ، مدیریت ، *SWOT* . زنجان

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

مقدمه

بیش از ۵۰ درصد مساحت کشور راوراتع با حدود ۸۰۰۰ گونه گیاهی ارزشمند تشکیل می دهد این منبع الهی منافع و اثرات وصف ناپذیری رابه جامعه ارائه می نماید که برای بسیاری از افراد بخصوص بهره برداران ناشناخته است و همین مسئله در بهره برداری از عرصه ها موجب خسارت جبران ناپذیری از لحاظ کمی و کیفی به پوشش گیاهی میگردد. امنیت غذایی و چالش های مربوط به آن یکی از مسائل مهم در سطح جهان می باشد که برنامه ریزان و سیاست گذاران جهانی با آن مواجه می باشند بطوری که اهتمام سیاست گذاران و دست اندرکاران در رعایت ضوابط و مقتضیات حاکم و همگرایی بخش های دولتی و غیر دولتی و ایفای نقش فعال و مسئولانه توسط مردم و بهره برداران ضرورتی اجتناب ناپذیر است (سرداری ۱۳۹۰).

بخش قابل ملاحظه ای از بهره برداران ، هنوز از منطق اقتصادی معیشتی پیروی می کنند. در بسیاری از موارد ، درآمد بهره برداران هزینه های حداقل معیشت را نیز تامین نمی کند بگونه ای که یکی از علل فشار بر منابع مرتعی تامین نبودن هزینه های زندگی بهره بردار است . (مهرابی ، ۱۳۹۰).

پایداری مرتع زمانی حاصل می شود که بین تولید و بهره برداری از آن تعادل وجود داشته باشد . به عبارتی بین مرتع و دام تعادل وجود داشته باشد . افزون بر بهره برداری از مراتع عواملی مانند ترسالی و خشکسالی ، فرسایش خاک و برنامه های اصلاحی نیز بر میزان تولید اکوسیستم موثرند . به منظور مدیریت مرتع باید به طور کامل اثر این شاخص ها را به صورت کمی شناخت . در زمان خشکسالی یا ترسالی باید مشخص شود که به ترتیب چه میزان کمبود یا افزایش تولید علوفه وجود دارد تا بر اساس آن تعداد دام موجود در مرتع تنظیم شود. مراتع به علت نقشی که در حفظ آب و خاک ، تولیداکسیژن ، کاهش سرو صدا و آلاینده ها، تولید محصولات صنعتی و دارویی و تعادل زیست بوم ها دارند از عوامل پایه در فرآیند توسعه ی پایدار به شمار می روند در دهه های اخیر مقابله با عوامل تخریب مراتع و تلاش در جهت احیای این منابع بعنوان گامی اساسی و ضروری در راستای توسعه پایداری بیان شده است . تلاش های سازمان های ذیربط بامنابع طبیعی برای مهار بحران تخریب منابع طبیعی بخصوص مراتع و بازساخت این منابع تاکنون نتوانسته به توفیق چندانی دست یابد . عدم شناخت صحیح زوایای پنهان ساختار اقتصادی و احتمالی جوامع موجب عدم توفیق این سازمان ها گردیده بطوریکه در حفظ و احیای عرصه های منابع طبیعی بدون لحاظ باآحاد اقتصادی و اجتماعی بهره برداران هرنوع

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

برنامه ریزی و سیاست گذاری و تصمیم گیری ناموفق بوده است. کنترل عوامل تخریب و تشویق عوامل سازنده فقط در دیدگاه های فنی و طرح های کارشناسی نهفته نیست بلکه بطور عمده در رفتار اجتماعی و اقتصادی بهره برداران وجود دارد که در قالب فرهنگ سازی به خوبی خود را نشان می دهد. (چاهوکی، ۱۳۹۰)

یکی از تعاریفی که برای مدیریت مرتع بیان شده است، عبارت از مدیریت منابع طبیعی تجدید شونده، متشکل از یک یا چند اکوسیستم مرتعی به منظور دستیابی به تولیدات پایدار مرتعی در حد مطلوب (ودوبلکبرن، ۱۹۸۱) می باشد. والتناین (۱۹۷۱) مدیریت مرتع را تحت عنوان مرتعداری این گونه ارائه نموده است که مدیریت مرتع عبارت است از "هنر و علم برنامه ریزی و بهره برداری از پوشش گیاهی برای دستیابی به حداکثر تولیدات دامی به صورت مستمر مشروط بر این که پایداری و بقای منابع طبیعی تجدید شونده حفظ گردد". متأسفانه بهره برداری غیر اصولی و بدون برنامه از یک سو و سوء مدیریت و عدم نگهداری اصولی از سوی دیگر، سیرتخریب مراتع را افزایش داده است. (باقر امیری و همکاران، ۱۳۹۲).

بیان مسئله

مراتع یکی از مهمترین و با ارزش ترین منابع ملی کشور محسوب می شود که بهره برداری صحیح همراه با عملیات اصلاح و احیاء آنها می تواند نقش اساسی در جهت حفظ آب و خاک و تامین نیازمندی های کشور در زمینه فرآورده های پروتئینی داشته باشد. به منظور مدیریت صحیح اکوسیستم های مرتعی باید تمام عوامل تاثیر گذار بر این اکوسیستم ها را شناخت و با دید جامع نگر در قالب نظریه تحلیل سیستمی برنامه ریزی کرد یک سیستم زمانی به پایداری می رسد که بین ورودی ها و خروجی های آن تعادل وجود داشته باشد در مراتع عملکرد همان تولید علوفه حفاظت آب و خاک و سایر استفاده های فرعی اکوسیستم است. ورودی های اکوسیستم عوامل محیطی تاثیر گذار چرای دام و سایر عوامل انسانی است. با توجه به تنوع شرایط محیطی مراتع کشور، کمیت و کیفیت تاثیر گذاری عوامل موثر بر پایداری متفاوت خواهد بود (چاهوکی، ۱۳۹۰)

بهره برداری نادرست در حوزه مراتع بطور محسوسی تنوع زیستی در حال کاهش و در بعضی موارد شاهد انقراض گونه های جانوری می باشیم لذا به منظور حفاظت از گونه های باارزش و ادامه حیات و بقا در آینده ضروری است با جدیت پشتیبان و حافظ آن باشیم. چالش این است که با مدیریت مراتع و با حفاظت پیشگیرانه و اقدامات اصلاحی و مداوم به منظور حفاظت از فرآورده های زیست محیطی و ظرفیت تولیدی باشد که این امر با توجه به مشکلات اکوسیستم های مراتع، غیر قابل پیش بینی بودن بارندگی و مسائل اقتصادی دشوار به نظر می رسد.

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

یکی از مشکلات اصلی در فرآیند مدیریت مراتع کشور فقدان اطلاعات علمی - کاربردی به روز در بین مالداران و چوبداران و میدان داران دام در جریان نقل و انتقال و اسکان موقت دام ها یا گله ها و یا رمه ها در توقفگاه های میان بند و یا در میادین صحرایی و بیابانی در راه عرضه به بازار فروش است. از دیگر مشکلات اصلی کهنگی و ناهماهنگی دانش و مهارت های بومی گله داران و رمه داران و دامداران و مالداران و مزرعه داران در مقایسه با نوآوری های رایج در عصر جدید در رابطه با پرورش دام و تولید فرآورده های دامی است. ازمسائلی دیگری که در فرآیند مدیریت مراتع کشور قابل تدقیق می باشد عدم اشراف اطلاعاتی و یابه عبارتی فقدان اطلاعات علمی لازم و کافی در بین استادان و متخصصان و کارشناسان و سیاستگذاران و برنامه ریزان و تصمیم سازان و مدیران عالی جامعه در زمینه های دانش و مهارت های بومی در باره سرمایه های دامی و منابع مرتعی و جایگاه این دو عام حیاتی در چرخش زندگی انسان و گیاه و دام در سطح کشور و در زندگی عامه مردم کشور است. این گروه از تصمیم سازان و تصمیم گیران و مدیران کشوری و بطور کلی به سرمایه های اجتماعی و بویژه به دانش و مهارت های بومی روستاییان و ایلات و عشایر توجه لازم و کافی نداشته و همه امور مربوط به کشاورزی و منابع طبیعی را به طور اعم و مرتع و دام را بطور اخص در قالب فناوری های نوین ارزیابی میکنند و راه علاج هر درد سنتی و محلی و بومی را هم در استفاده از فناوری های وارداتی می پندارند. (شهبازی، ۱۳۹۰).

روش تحقیق :

روش تجزیه و تحلیل SWOT

SWOT حرف اول چهار کلمه انگلیسی با معادل فارسی قوت ، ضعف ، فرصت و تهدید است (زیاری، ۱۳۸۳). قلمرو ماتریس SWOT وسیع و گسترده است و در واقع یک چهارچوب مفهومی برای تحلیل های سیستمی محسوب می شود که امکان بررسی عوامل و مقایسه ، تهدیدات ، فرصت ها و موقعیت های محیط بیرونی را همراه با نقاط قوت و ضعف استراتژی به وجود می آورد. منطق رویکرد مذکور این است که راهبرد اثر بخش باید قوت ها و فرصت های سیستم را به حداکثر برساند، ضعف ها و تهدیدها را به حداقل برساند (حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۵). مراحل ساختن یک ماتریس تهدیدات ، فرصت ها ، نقاط ضعف ، نقاط قوت :

فهرستی از فرصت های عمده ای که در محیط خارجی سازمان،

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

فهرستی از تهدیدات عمده ای که در محیط خارجی سازمان ،

فهرستی از نقاط قوت داخلی و عمده سازمان ،

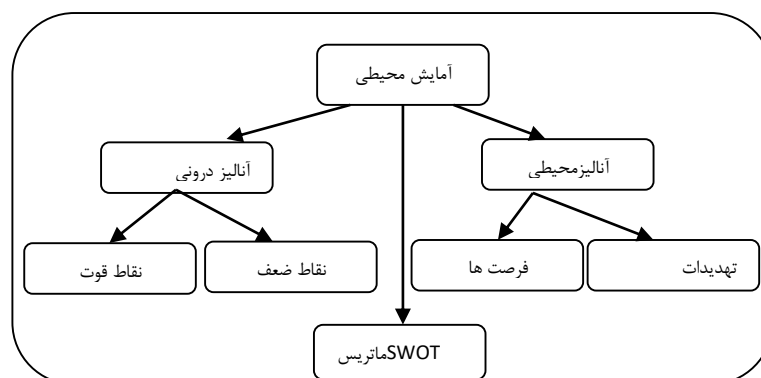
فهرستی از نقاط ضعف داخلی و عمده سازمان ،

نقاط قوت داخلی و فرصت های خارجی با هم مقایسه شده و نتیجه را در خانه مربوط در گروه استراتژی های SO نوشته می شود؛

نقاط قوت داخلی با تهدیدات خارجی مقایسه و نتیجه در گروه استراتژی های WO نوشته می شود ؛

نقاط قوت داخلی با تهدیدات خارجی مقایسه و نتیجه در گروه استراتژی ST نوشته می شود ؛

نقاط ضعف داخلی با تهدیدات خارجی مقایسه و نتیجه را در گروه استراتژی های SWOT نوشته می شود؛(ابراهیم زاده وهمکاران، ۱۳۸۸)

چهار چوب تحلیل SWOT منبع : محمدی ده چشمه وزنگی آبادی، ۱۳۸۷)

برای توسعه و گسترش یک استراتژی در قالب مدل SWOT یک ماتریس از عوامل می توان ایجاد کرد که به ماتریس SWOT یا ماتریس ارزیابی معروف است . در این روش ، هدف ارزیابی فرصت ها و تهدیدهای محیطی از یک طرف و نقاط ضعف و قوت از سوی دیگر مورد توجه می باشد (فاضل نیا وهوائیتی، ۱۳۸۹)

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

SWOT ماتریس	S نقاط قوت	W نقاط ضعف
O	SO استراتژی	WO استراتژی
T تهدیدها	ST استراتژی	WT استراتژی

ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFEM) و عوامل داخلی (IFEM) و مراحل آن :

برنامه ریزان استراتژیک با استفاده از ماتریس عوامل خارجی می توانند عوامل اقتصادی ، اجتماعی ، فرهنگی غیره را مورد ارزیابی قرار داده و در عین حال با استفاده از ماتریس ارزیابی داخلی روابط بین موضوعات مختلف را شناسایی ، ارزیابی و راه حل هایی را برای آنها ارائه نمایند. برای تهیه و ساخت جدولی از عوامل خارجی و داخلی و چگونگی تاثیر گذاری آنها چگونگی مدیریت بهره برداری از مراتع در استان زنجان و تحلیل آن ، طی مراحل پنج گانه زیر انجام گرفته است :

جدول راهبردهای چهار گانه براساس تحلیل SWOT

محیط داخلی		راهبردهای چهار گانه براساس تحلیل SWOT	
ضعف ها	قوت ها		
راهبرد انطباقی (WO) (حداقل - حداکثر)	راهبرد تهاجمی (SO) (حداکثر - حداکثر)	فرصت ها	
راهبرد دفاعی (WT) (حداقل - حداقل)	راهبرد اقتضایی (ST) (حداکثر - حداقل)	تهدید ها	محیط خارجی

منبع : ابراهیم زاده و همکاران ، ۱۳۸۸

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

ضعف ها (W) W1 طولانی بودن فصل چرا W2 عدم دسترسی به جاده اصلی W3 عدم آگاهی دامداران در توزیع دام به منظور چرا W4 مشخص نبودن مرز اراضی ملی و غیر ملی W5 عدم برنامه مشارکتی برای مشارکت جوامع محلی W6 عدم همکاری بانک ها در امر تامین منابع مالی W7 مداخلات دولتی در رابطه با مرتع W8 خشکسالی و پیامدهای آن بر مراتع W9 سیل ناشی از باران های فصلی در منطقه W10 چرای بیرویه وعدم رعایت قوانین چرا	قوت ها (S) S1 تغذیه دستی دام S2 تناسب نوع دام و پوشش گیاهی S3 شرایط آب و هوایی مطلوب در فصل بهره برداری S4 تنوع درآمدی و منابع اقتصادی S5 تنوع درآمدی و منابع اقتصادی S5 مشارکت در پروژه های ترویجی S6 پتانسیل افزایش نرخ دام گذاری با علوفه دستی S7 آگاهی بهره برداران از اهمیت منابع طبیعی در بهره برداری و دامداری و اقتصادخانوار S8 موقعیت مکانی مناسب در جهت جلوگیری از تخریب مراتع S9 طبقات پوشش S10 ارگانیک و سالم بودن محصولات لبنی S11 کلاس خوش خوراکی گونه ها S12 ارتباط مناسب کارشناسان با دامداران	عوامل داخلی IFE عوامل خارجی EFE
استراتژی بازنگری (WO)	استراتژی رقابتی /تهاجمی (SO)	فرصت ها (O)
WO1 افزایش بکارگیری کارشناسان در منطقه WO2 استفاده از پتانسیل اکوتوریسمی جهت توسعه در منطقه WO3 انجام مطالعات تخصصی باهمکاری مراکز عملی ودانشگاهی WO4 کارآفرینی و اشتغال زایی در منطقه WO5 فرهنگسازی و آموزش قوانین منابع طبیعی WO6 انجام مدیریت ومطالعات جامع با توجه به پتانسیل های منابع طبیعی در منطقه	SO1 استفاده چندمنظوره از مراتع به منظور کاهش فشار در مراتع SO2 تامین علوفه دام از طریق یارانه SO3 ایجاد بازارهای مناسب برای فروش محصولات SO4 برگزاری کلاسهای آموزشی مناسب با نیاز بهره برداران SO5 ایجاد تسهیلات ویژه باکی به منظور اشتغالزایی SO6 ایجاد پنج مارک به منظور تعیین حداراضی ملی وغیرملی	فرصت ها O1 تهیه و تدوین طرحهای جامع برای مدیریت و حفاظت از منطقه O2 افزایش مجازات در نقض قوانین O3 همکاری سیستم های قضایی در اجرای قوانین O4 موقعیت مناسب در رابطه با جذب توریست در توسعه پایدار O5 استفاده از کارشناسان مجرب در منطقه O6 ایجاد فرصت های درآمدی جدید در ارتباط با تولیدات دامی و پرواربندی

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

	SO7 افزایش فعالیت های آخیزداری به منظور تامین آب	07 افزایش مطالعات منطقه ای با همکاری موسسات تحقیقات و جوامع دانشگاهی 08 استفاده از ظرفیتهای تخصصی (جوامع دانشگاهی - مهندسی و دولتی)
تهدید ها (T)	استراتژی های تنوع (ST)	استراتژی های تدافعی (WT)
T1 بهره برداری غیر اصولی از مراتع (معادن) T2 عدم بیمه مراتع T3 فقدان برنامههای آموزشی و ترویجی T4 عدم آگاهی بهره برداران از قوانین منابع طبیعی T5 دردسترس نبودن آبشخوار T6 فقدان کارشناسان با تجربه در منطقه T7 عدم رعایت فصل چرا و بهره برداری T8 بهره برداری بیش از ظرفیت مرتع T9 عدم دسترسی آب شرب دام T10 نوسانات فروش نرخ دام T11 مالکیت عمومی و خصوصی در مراتع T12 عدم تعیین مرز رافع ملی و منابع ملی از اراضی شخصی T13 شیوع انواع بیماری های دام T14 تغییر کاربری اراضی T15 شکار غیر مجاز در منطقه T16 عدم اعتبارات لازم T17 آتش سوزی T18 فعالیت های بهره برداری از معادن	ST1 تامین آب شرب دام در منطقه ST2 نظارت بر بهره برداری از معادن ST3 نظارت بر تعادل دام و مرتع ST4 اجرای ممیزی مرتع ST5 برگزاری کلاسهای آموزشی ST6 همکاری با ارگانهای مرتبط	WT1 تجهیز یگان حفاظت در منطقه WT2 همکاری مستمر با محیط زیست WT3 همکاری با دامپزشکی WT4 سرمایه گذاری در زمینه اکوتوریسم WT5 افزایش حضور کارشناسان در منطقه بمنظور فرهنگسازی WT6 افزایش زمینه مشارکت بهره برداران در اجرای طرحها

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

استراتژی های تهاجمی برنامه ریزی										امتیاز وزنی	عامل
	ΔSO	۴ SO		۳ SO		۲ SO		SO1			
TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS		
0.72	4	0.18	1	0.54	3	0.36	2	0.72	4	0.18	s3
0.74	2	0.74	2	0.37	1	1.11	3	0.74	2	0.37	s7
0.68	4	0.51	3	0.51	3	0.34	2	0.68	4	0.17	s11
0		0		0		0		0			
0.9	3	0.9	3	0.6	2	0.9	3	0.9	3	0.3	w1
0.82	2	0.82	2	0.41	1	0.82	2	0.82	2	0.41	w1
0.76	2	0.76	2	0.76	2	0.76	2	0.38	1	0.38	w1
0		0		0		0		0			
0.74	2	0.74	2	1.11	3	0.74	2	0.74	2	0.37	o5
0.37	1	0.74	2	0.74	2	0.37	1	0.74	2	0.37	o6
0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	o8
0		0		0		0		0			
0.48	2	0.72	3	0.48	2	0.96	4	0.72	3	0.24	t4
0.51	3	0.51	3	0.51	3	0.68	4	0.51	3	0.17	t 7
0.33	3	0.33	3	0.33	3	0.33	3	0.44	4	0.11	t 8
7.59		7.49		6.9		7.91		7.93			

استراتژی های تهاجمی برنامه ریزی										امتیاز وزنی	عامل
	ΔSO	۴ SO		۳ SO		۲ SO		SO1			
TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS		
0.72	4	0.18	1	0.54	3	0.36	2	0.72	4	0.18	s3
0.74	2	0.74	2	0.37	1	1.11	3	0.74	2	0.37	s7
0.68	4	0.51	3	0.51	3	0.34	2	0.68	4	0.17	s11
0		0		0		0		0			
0.9	3	0.9	3	0.6	2	0.9	3	0.9	3	0.3	w1
0.82	2	0.82	2	0.41	1	0.82	2	0.82	2	0.41	w1
0.76	2	0.76	2	0.76	2	0.76	2	0.38	1	0.38	w1
0		0		0		0		0			
0.74	2	0.74	2	1.11	3	0.74	2	0.74	2	0.37	o5
0.37	1	0.74	2	0.74	2	0.37	1	0.74	2	0.37	o6
0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	o8
0		0		0		0		0			

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

0.48	2	0.72	3	0.48	2	0.96	4	0.72	3	0.24	T4
0.51	3	0.51	3	0.51	3	0.68	4	0.51	3	0.17	T7
0.33	3	0.33	3	0.33	3	0.33	3	0.44	4	0.11	T8
7.59		7.49		6.9		7.91		7.93			

استراتژی تدافعی								استراتژی تنوع برنامه ریزی						امتیاز	عامل
WT4		WT3		WT2		WT1		ST1		ST1		ST1		وزنی	
TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS		
0.72	4	0.18	1	0.36	2	0.54	3	0.36	2	0.54	3	0.54	3	0.18	S3
0.74	2	0.74	2	0.37	1	0.74	2	0.74	2	1.11	3	0.37	1	0.37	S7
0.68	4	0.51	3	0.17	1	0.51	3	0.51	3	0.34	2	0.51	3	0.17	S11
0		0		0		0		0		0		0			
0.09	3	0.09	3	0.12	4	0.03	1	0.09	3	0.09	3	0.06	2	0.03	w1
0.82	2	0.82	2	0.82	2	0.82	2	0.41	1	0.82	2	1.23	3	0.41	w1
0.76	2	0.76	2	0.38	1	0.76	2	0.76	2	0.38	1	0.76	2	0.38	w1
0		0		0		0		0		0		0			
0.74	2	0.74	2	0.37	1	0.37	1	1.11	3	0.74	2	0.37	1	0.37	o5
0.37	1	0.74	2	0.74	2	0.37	1	0.74	2	0.37	1	0.74	2	0.37	o6
0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	1	0.54	o8
0		0		0		0		0		0		0			
0.48	2	0.72	3	0.48	2	0.72	3	0.48	2	0.48	2	0.48	2	0.24	T4
0.51	3	0.51	3	0.51	3	0.34	2	0.51	3	0.17	1	0.68	4	0.17	T7
0.33	3	0.33	3	0.33	3	0.44	4	0.33	3	0.22	2	0.33	3	0.11	T8
6.78		6.68		5.19		6.18		6.58		5.8		6.61			

بحث و نتیجه گیری :

جهت تحلیل استراتژیک داده ها ، با استفاده از مدل SWOT اقدام گردید و در ابتدای امر ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی تشکیل گردید و برای هر کدام از نقاط قوت ، ضعف، فرصت و تهدید وزن دهی و درجه بندی شد و از طریق روش ذکر شده امتیاز وزنی هر کدام معین گردید و مشخص شد که آگاهی بهره برداران از اهمیت منابع طبیعی در بهره برداری و دامداری و اقتصادخانواردر رتبه اول از نظر قوت درونی با امتیاز وزنی ۰/۳۷ و تغذیه دستی دام با امتیاز وزنی ۰/۳۳ در رتبه ۱۲ قرار گرفته بود باین وجود این که رتبه ۱۲ به عنوان مکمل

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

کننده نقاط قوت است از نظر کارشناسان در رتبه آخر قوت ها قرار گرفته بود و لذا به نظر می رسد که سرمایه گذاری و برنامه ریزی در ارتقا آگاهی بهره برداران از اهمیت بالاتری برخوردار است. با توجه به جدول خلاصه تجزیه و تحلیل ضعف ها ، مهمترین ضعف داخل سیستم عدم همکاری بانک ها در امر تامین منابع مالی دارای امتیاز ۰/۴۲ بیشترین اهمیت را دارا بود لذا به نظر می رسد تامین مالی و پشتیبانی سازمان ها بخصوص بانک ها موجب وابستگی مالی کمتر بهره برداران به مراتع به جهت تامین معیشت آنان می گردد. و طولانی بودن فصل چرا با امتیاز ۰/۳۰ که در رتبه دهم قرار داشت هم موید این مطلب است که فشار وارد به مراتع به منظور تامین معیشت و کسب درآمد بیشتر می باشد. مهمترین فرصت از نظر پرسش شوندگان که حائز اهمیت و در رتبه اول قرار داشت استفاده از ظرفیت های تخصصی (جوامع دانشگاهی، مهندسی دولتی) با امتیاز وزنی ۰/۵۴ به منظور توجیه روشهای بهره برداری صحیح از مراتع و ارتقا دانش بهره برداران بود و تهیه و تدوین طرحهای جامع برای مدیریت و حفاظت از منطقه با امتیاز ۰/۳۷ در رتبه هشتم قرار داشت. در بررسی جدول استراتژیک تهدیدات نیز آتش سوزی دارای رتبه بالاتر و فقدان کارشناسان متخصص در منطقه به ترتیب با میانگین وزنی ۰/۲۴ و ۰/۱۰ دارای اولویت بودند. که به نظر می رسد تجهیز قوای محلی منطقه و سیستم برای مقابله با حوادث طبیعی نیز در منطقه ضروری به نظر می رسد.

منابع و مآخذ

باقرامیری، زهرا. رسولی، الهیاری، محمد صادق. عزیزی، جعفر. ۱۳۹۲. مطالعه نظام بهره برداری بهینه مرتع در استان اردبیل با استفاده از مدل فرآیند تحلیل سلسله مراتبی. تحقیقات اقتصاد کشاورزی جلد ۵ شماره ۱

چاهوکی، م. (۱۳۹۰). تحلیل عوامل محیطی موثر بر پایداری اکوسیستم های مرتعی کشور، همایش مدیریت پایداری مراتع کشور، گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم

هفتمین کنفرانس ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

حسینی نسب ، معصومه سادات . بارانی ، حسین . دیانتی تیلکی ، قاسمعلی . ۱۳۸۹. بررسی رابطه بین نوع مالکیت مرتع و وضعیت بهره برداری (با تاکید بر مراتع بیلاقی شهرستان اراک). فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مرتع و بیابان ایران . جلد ۱۷. شماره ۱ صص ۱۷۹-۱۶۶

سرداری ، م. (۱۳۹۰). مدیریت پایدار مراتع ، چالش ها و راهکارها، مجموعه مقالات مدیریت پایدار مراتع کشور فرهنگستان علوم .

مهرابی ، ع. (۱۳۹۰). مسائل اساسی مدیریت پایدار مراتع در ایران ، مجموعه مقالات مدیریت پایدار مراتع کشور فرهنگستان علوم

مهرابی ، ع. ح.، ۱۳۷۹ . بررسی علل و عوامل تخریب مراتع استان همدان - پایان نامه کارشناسی ارشد . مرکز آموزش مدیریت دولتی استان همدان .

Vallentine, J.F. 1971. Range Development and improvements, Brigham young university Press